

תמוז התשס"ט

בס"ד

מתי נצטווה משה לעלות להר העברים ומתי נסמך יהושע על ידו?

לפרשת פינחס (ע"פ שעורו של הרב אלחנן סמט)

הם מי מריבת קדש (נב) **ישראל.**

כי מנגד תראה את מדבר צן.

הארץ

ושמה לא תבוא אל

הארץ אשר אני נתן

לבני ישראל.

4. הרס"ג

(יב) ויאמר ה' [אל משה עלה אל הר העברים...] - וכאשר אמר ה'...

(טו) ונדבר משה [אל ה' לאמר: יפקד ה'...] - אז אמר משה...

5. ר"י קאפח

שאין מקום **דיבור זה כאן**, אלא בא לספר כי בעת שאמר ה' למשה כל פרשה זו, אז דיבר משה אל ה' לאמר וכל הפרשה דלקמן.

6. במדבר כ"ז

(יח) קח לך את **יהושע בן נון** - איש אשר רוח בו - וסמכת את

7. במדבר ל"ב

(כח-כט) ויצו להם משה את אלעזר הכהן ואת **יהושע בן נון** ואת ראשי אבות המטות לבני ישראל.

ויאמר משה אליהם: אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם את הירדן כל חלוץ למלחמה...

ונתתם להם את ארץ הגלעד לאחזה.

8. במדבר ל"ד, טז-יט

וידבר ה' אל משה לאמר: אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ - אלעזר הכהן ו**יהושע בן נון**. ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחל את הארץ. ואלה שמות האנשים...

9. ספר דברים

1. א', לז-לח: "גם בי התאנף ה' בגללכם לאמר: גם אתה לא תבא שם. **יהושע בן נון** העמד לפניך הוא יבא שמה, אתו חזק כי הוא ינחלנה את ישראל".

2. ג', כא: "ואת יהושע צויתי בעת ההוא לאמר: עיניך הראות את כל אשר עשה ה' א-להיכם לשני המלכים האלה, כן יעשה ה' לכל הממלכות אשר אתה עבר שמה".

3. ג', כו-כז: "רב לך, אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה... כי לא תעבר את הירדן הזה. וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו **כי הוא יעבר לפני העם הזה** והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה".

10. ספר דברים

ל"א, ג... **יהושע** הוא עבר לפניך כאשר דבר ה'.

ז ויקרא משה ל**יהושע** ויאמר אליו לעיני כל ישראל:

1. במדבר כ"ז

(יב) ויאמר ה' אל משה: עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל (יג) וראיתה אותה ונאספת אל עמיק גם אתה, כאשר נאסף אהרן אחיך (יד) כאשר מריתם פי במדבר צן במריבת העדה להקדישני במים לעיניהם הם מי מריבת קדש מדבר צן.

2. האברבנאל

השאלה התשיעית: במה שאמר למשה 'עלה אל הר העברים וראה את הארץ' וגומר, 'ונאספת אל עמיק גם אתה **כאשר נאסף אהרן אחיך**' - כי הנה לא מת משה כאשר צווה בזה. ואהרן - כשנצטווה למות, עלה ומת. וכן משה בסדר האזינו (דברים ל"ב, מח-נב ושם ל"ד, א-ה). אבל כאן למה ציווהו השם עליו [את העלייה אל הר העברים] אם עדיין לא הגיע יום מותו?

3. השוואה בין הציווי למשה בפרשתנו לפרשת האזינו

<u>במדבר כ"ז, יב-יז</u>	<u>דברים ל"ב, מח-נב</u>
(יב) ויאמר ה' אל משה: (מח)	וידבר ה' אל משה בעצם היום הזה לאמר:
עלה אל הר העברים (טז)	עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירחו
וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל.	וראה את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחזה.
(יג) וראיתה אותה (נ)	ומת בהר אשר אתה עלה שמה והאסף אל עמך
ונאספת אל עמיק גם אתה	כאשר נאסף אהרן אחיך.
כאשר נאסף אהרן אחיך.	בהר ההר ויאסף אל עמיו.
(יד) כאשר מריתם פי במדבר צן במריבת העדה להקדישני במים לעיניהם	על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי מריבת קדש מדבר צן על אשר לא קדשתם אותי בתוך בני

- הוי"ו שבראש התיבה מהפכת את הזמן מעבר לעתיד]. בזמן ההוא 'ונאספת אל עמיך' - אז אחרי ראייה אחרונה - כאשר נאסף אהרן אחיך... הנה אם כן לא ציווה למשה שימות עתה, אבל שיתמיד לעלות שמה בהר ולראות את הארץ משם, כי קרובה מיתנו לבוא. ונתן הסיבה באסיפתו אל עמיו במדבר ושלא יבוא אל הארץ שאמר שהוא כפי חטאם [פסוק יד].

16. במדבר כ"ו - כ"ז

כ"ו, סג אלה **פקודי** משה ואלעזר הכהן אשר **פקדו** את בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו. סד ובאלה לא היה איש **מפקודי** משה ואהרן הכהן אשר **פקדו** את בני ישראל במדבר סיני. סה כי אמר ה' להם: מות ימותו במדבר, ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפנה **ויהושע בן נון**.

כ"ז, טז-יז **יפקד** ה' א-להי הרוחות לכל בשר איש על העדה... ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רעה. יח ויאמר ה' אל משה: קח לך את **יהושע בן נון**...

17. ברכות נח ע"א

תנו רבנן: הרואה אוכלוסי ישראל [רש"י: 'חיל גדול של שישים ריבוא', ומקורו בברייתא בהמשך: 'תנא: אין אוכלוסא פחותה משישים ריבוא'] אומר: 'ברוך חכם הרזים', שאין דעתם דומה זה לזה ואין פרצופיהן דומים זה לזה.

18. רש"י על פי תנחומא י

"אמר לפניו: ריבוננו של עולם, גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה";

19. במדבר רבה (כא, יד)

וידבר משה אל ה' לאמר, יפקד ה' א-להי הרוחות - כל מי שמבקש צורכי ציבור - **כאילו בא בזרוע**.

20. הרב יצחק שילת

בפרשת פינחס ישנה תופעה אשר אין כמותה בכל התורה כולה: במקום הביטוי הרגיל בתורה 'וידבר ה' אל משה לאמר', המופיע בכל עת שמתחדש ציווי, לדורות או לשעה, יש בפרשתנו ביטוי הפוך: 'וידבר **משה** אל ה' לאמר', שבעקבותיו ממנה הקב"ה את יורשו של משה רבנו בהנהגת עם ישראל.

את פשר הדבר יש להסביר כך: בדרך כלל אדם אינו יכול לפנות כלפי שמים בלשון שהיא כביכול לשון דרישה וציווי. וכי יש אדם חי שיכול לדרוש דרישה שהיא אמת וצדק מוחלטים כציווייו של הקב"ה? והלא כל אדם נגוע בחולשות... 'בינגיעות' אישיות ובאינטרסים כאלה או אחרים. לכן אין אדם, ואפילו משה רבנו, יכול לומר לקב"ה 'מה לעשות'.

הפעם היחידה שבה יכול היה משה רבנו לפנות אל הקב"ה בדרישה, כביכול, הייתה כאשר ביקש למנות לו יורש. כאשר הוא יורד מעל במת הפעילות ומפנה את מקומו, וכל מבוקשו הוא שאחריו לא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה - כאן אין נגיעות אישיות, זהו הרגע אשר בו משה רבנו מדבר לא כאישיות פרטית, אלא בשם האמת המוחלטת, שהוא אינו צד בה. או אז: 'וידבר משה אל ה' לאמר: יפקד ה' א-להי הרוחות לכל בשר איש על העדה'.

חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ... ואתה תנחילנה אותם.

יד ויאמר ה' אל משה: הן קרבו ימיך למות, קרא את **יהושע** והתיצבו באהל מועד ואצוננו, וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד.

כג ויצו את **יהושע בן נון** ויאמר חזק ואמץ כי אתה תבוא את בני ישראל אל הארץ.

ל"ב, מד ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם **הוא ויהושע בן נון**.

11. רמב"ן

(יב) עלה אל הר העברים הזה - ...איננה מצווה שיצונו הקב"ה לעשות כן **עתה**, שאם כן יהיה מתחייב לעלות שם **מיד**, אבל טעמו: 'תעלה [בעתיד] אל הר העברים וראית את הארץ'.

כי בעבור שציווהו (לעיל כ"ו, נג) 'לאלה תחלק הארץ', הודיעו 'כי לא על ידך תיחלק, כי אתה תעלה לראש הר העברים טרם שייסעו ישראל מארץ מואב ותמות בו, ולא יגיעך מן הארץ לבד הראייה'.

וכן (יח) 'קח לך את יהושע' - **בבוא יומך [למות] תיקח את יהושע**. והשלים הכתוב לספר [בפסוקים כב-כג] כי עשה כן משה בלב שלם, והוא העשייה אשר יזכיר בעת פטירת משה, כאשר אמרו השירה הוא והושע בן נון.

12. ארבע הפסקות שמהן בנוי הסיפור

- א. יב-יד דבר ה' אל משה 'עלה אל הר העברים... ונאספת אל עמיך'
- ב. טו-יז בקשת משה מאת ה' כי יפקוד איש על העדה
- ג. יח-כא תשובת ה': 'קח לך את יהושע... וסמכת את ידך עליו...'
- ד. כב-כג משה מקיים את צו ה' וסומך ידיו על יהושע

13. במדבר כ"ז

כב ויקח את יהושע ויעמדהו לפני אלעזר הכהן... כג ויסמך את ידיו עליו...

14. במדבר רבה כא, יג

וידבר ה' אל משה לאמר, עלה אל הר העברים הזה הר נבו - מה ראה לומר אחר פרשת נחלות [פרשת בנות צלפחד הסמוכה לפרשתנו]? אלא ששמע משה רבנו [בפסוק ז] 'נתן נתן להם [אחזת נחלה בתוך אחי אביהם]', סבר שנתרצה לו הקדוש ברוך הוא. אמר: הריני מנחיל את ישראל! אמר לו הקדוש ברוך הוא: גזרתי במקומה עומדת - 'עלה אל הר העברים וגו' כאשר נאסף אהרן אחיך' - אין את יפה מאחיך!

15. ר"י אברבנאל

בדיבור הזה, עם היות שציווהו יתברך שיעלה בהר ויראהו את הארץ, לא היה כדי שימות שמה מיד, ואינו כסיפור האחר שבא בסוף סדר האזינו, ואין הפועל שזכר הכתוב שיעשה כאן הוא הנזכר שמה, כמו שחשב הרב רבי משה בר נחמן זיכרונו לברכה. ולכן לא נאמר כאן 'ומת בהר' כמו שזכר שם, אבל ציווהו שיעלה בהר שהיה לפניו, כלומר פעמים רבות, ויראה משם את הארץ. שבכל עת שיעלה שמה יישא עיניו אל ההרים כדי לראותה יום יום.

ואמרו עתה 'וראיתה אתה ונאספת אל עמיך' - הוא להגיד שעתה יראה את הארץ מעצמו, כל מה שיוכל לראות, אבל עוד יראה אותה ראייה אחרת בעת מיתתו, כמו שיזכר שמה [בפרשת האזינו], וזהו 'וראיתה אתה' - שהוא העתיד [כלומר: התיבה 'וראיתה', אין משמעה ציווי, כמו המילה 'וראה' שבפסוק הקודם, אלא פועל בעתיד